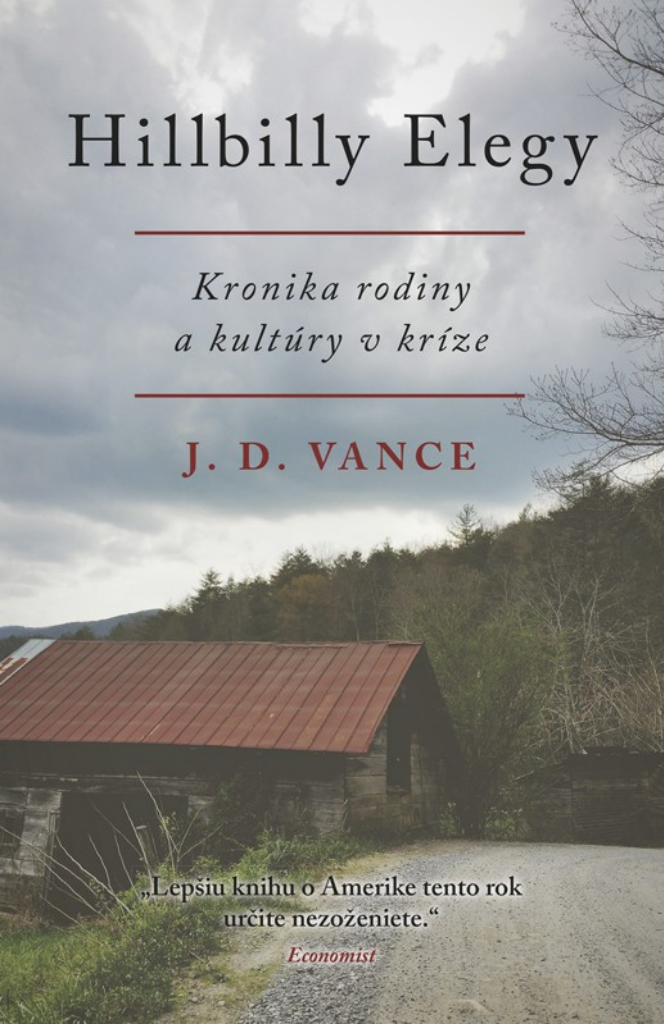

Hillbilly Elegy

*Kronika rodiny
a kultúry v kríze*

J. D. VANCE

„Lepšiu knihu o Amerike tento rok
určite nezoženiete.“

Economist

Hillbilly Elegy

Hillbilly Elegy

*Kronika rodiny
a kultúry v kríze*

J. D. VANCE

TATRAN

Z anglického J. D. Vance: Hillbilly Elegy – A Memoir of a Family and Culture
in Crisis, ktorý vyšiel vo vydavateľstve HarperCollins, New York, 2016
preložil Martin Djovčoš.

Vyšlo v roku 70. výročia Vydavateľstva TATRAN, Bratislava 2017
ako 5124. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval AldoDesign, Bratislava.

Zodpovedná redaktorka Katarína Jusková

Jazyková redaktorka Eva Melichárková

Technická redaktorka Janka Miškovová

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačila Těšínská tiskárna, a. s., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © 2016 by J. D. Vance

Translation © Martin Djovčoš 2017

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2017

ISBN 978-80-222-0885-7

Venujem omame a opapovi,
mojim osobným vrchárskym terminátorom

Úvod

Volám sa J. D. Vance a musím sa vám s niečím priznať. Už len existencia knihy, ktorú držíte v rukách, sa mi zdá neskutočná. Rovno na obálke stojí, že ide o kroniku či pamäti, no ja mám len tridsaťjeden rokov a zodpovedne vyhlasujem, že som v živote nič veľké nedosiahol, rozhodne nič, čo by malo lákať úplne cudzieho človeka, aby za ňu vyhodil peniaze a dokonca si ju prečítal. Najviac, čo som dosiahol, prinajmenšom na papieri, je, že som vyštudoval právo na Yalovej univerzite, čo by môjmu trinásťročnému ja ani vo sne nenapadlo. Lenže to sa podarí každý rok dvesto iným ľuďom, a verte mi, o väčšine ich životov by ste určite čítať nechceli. Nie som guvernér, senátor ani bývalý minister. Nezaložil som miliardový podnik ani neziskovku, čo by zmenila svet. Mám slušnú prácu, šťastné manželstvo, pohodlný domov a dva neposedné psy.

Takže túto knihu som nenapísal preto, že by som bol dosiahol niečo výnimočné. Napísal som ju práve preto, že sa mi podarilo niečo úplne obyčajné, čo však nie je prípad väčšiny detí, ktoré vyrastali tak ako ja. Vyrastal som totiž v chudobe, v takzvanom Hrdzavom páse Ameriky, v bývalom oceliarskom meste v štáte Ohio, ktoré, odkedy si pamätám, úporne zápasilo s nedostatkom pracovných miest a nádeje. S rodičmi mám, jemne povedané, zložitý vzťah, pričom mama bojovala so závislosťou takmer po celý môj život. Vychovali ma starí rodičia, no ani jeden nevychodil strednú školu a dokonca zo širšej rodiny málokto študoval na vysokej. Podľa štatistických prieskumov nemajú deti ako ja ktovieaké vyhliadky. To znamená, že v lepšom prípade sa vyhnú podpore a v horšom sa predávajú heroínom tak ako desiatky deciek vlani v mojom rodnom mestečku.

Patril som teda medzi deti, ktoré nečaká ružová budúcnosť. Skoro ma vyhodili zo strednej. Nechýbalo veľa a podľahol by som hnevu a zatrpknutosti sužujúcich všetkých okolo mňa. Keď dnes ľuďom poviem, kde pracujem a že mám diplom z jednej z najlepších škôl patriacich do Brečtanovej ligy, automaticky predpokladajú, že som nejaký génius a že len skutočne výnimočná osobnosť to môže dotiahnuť tak ďaleko. Pri všetkej úcte si dovoľím povedať, že je to totálna kravinna. Mohol by som byť najtalentovanejší človek na svete, no bez pomoci hrstky milujúcich ľudí, ktorí ma podržali v rozhodujúcej chvíli, by celé moje nadanie vyšlo nazmar.

Toto je teda môj skutočný príbeh a dôvod, prečo som sa rozhodol napísať knihu. Chcem, aby sa ľudia dozvedeli, aké to je takmer zlomiť nad sebou palicu a ako sa dá pozviechať. Chcem, aby pochopili, ako vyzerá život chudobných a aký psychologický vplyv má duchovná a materiálna chudoba na ich deti. Chcem, aby pochopili americký sen z môjho uhla pohľadu a uhla pohľadu mojej rodiny. Chcem, aby pochopili, ako naozaj chutí vzostupná sociálna mobilita. A chcem, aby pochopili, čo som zistil len nedávno: nás, ktorým sa podarilo splniť si americký sen, aj naďalej prenasledujú démoni bývalého života.

V pozadí môjho príbehu však striehne aj etnický rozmer celej problematiky. V rasovo uvedomelej spoločnosti sa naša slovná zásoba zvyčajne obmedzuje len na pomenovanie farby pleti: „černosi“, „Aziati“, „privilegovaní belosi“. Takto široko zadefinované kategórie môžu byť niekedy užitočné, ale ak chcete porozumieť môjmu príbehu, treba ísť hlbšie. Som síce beloch, no nepatrím do skupiny bielych anglosaských protestantov zo severovýchodu. Som skôr súčasťou miliónovej skupiny bielych Američanov bez vysokoškolského vzdelania z robotníckej triedy, ktorí majú škótsko-írskych predkov. Tu sa chudoba dedí z generácie na generáciu. Ich prarodičia boli nádenníci v južanskej otrokárskej spoločnosti, neskôr hospodárili na prenajatých poliach, potom pracovali v uhoľných baniach, nakoniec ako mechanici alebo robotníci v továrňach. Američania ich volajú vrcháři, lazníci, biele socky. Ja ich volám susedia, priatelia, rodina.

Američania škótsko-írskoho pôvodu patria k najvýraznejším sociálnym skupinám v Spojených štátoch. Istý pán na okraj toho poznamenal: „Pri mojich potulkách Amerikou ma zaskočilo, ako obyvatelia škótsko-írskoho pôvodu držia spolu. Sú vlastne najstálejšou

a najmenej sa meniacou regionálnou subkultúrou v krajine. Ich rodinné štruktúry, náboženstvo a politické názory sú obdivuhodne stabilné v porovnaní s hromadným odklonom od tradícií všade inde.⁴¹ Takéto výrazné lipnutie na kultúrnych tradíciách nesie so sebou mnohé pozitíva, napríklad silný pocit súdržnosti či horlivý zápal pre rodinu a krajinu. Má však aj mnohé negatíva. Nemáme radi prišielcov alebo ľudí, ktorí sú iní ako my, a to z akéhokoľvek dôvodu, či už vyzerajú inak, inak sa správajú, ale hlavne ak inak rozprávajú. Ak chcete pochopiť, o čom budem hovoriť, treba si uvedomiť, že som škótsko-írsky vrchár telom i dušou.

Každá minca má však dve strany. V našom prípade stoja na jednej spomínané národnostné korene a na druhej geografické umiestnenie komunity. Keď v osemnástom storočí pristáli na brehoch Nového sveta prví osadníci škótsko-írskeho pôvodu, lákala ich predovšetkým oblasť Apalačských vrchov. Tento región je nesporne veľmi rozľahlý. Ťahá sa od Alabamy po Georgiu na juhu až k Ohio a časti New Yorku na severe. Kultúra je však na tomto rozsiahlom území až prekvapujúco rovnorodá. Moja rodina, ktorá pochádza z vrchov na východe štátu Kentucky, sa považuje za vrchárov, no známy country spevák Hank Williams mladší, ktorý sa narodil v Louisiane a žije v Alabame, sa tiež stotožnil s touto identitou, čo dokázal v takzvanej hymne bielych vidiečanov *A Country Boy Can Survive*, teda chlapec z dediny dokáže prežiť. Práve ľudia z apalačskej oblasti predefinovali americkú politickú scénu po Nixonovi, keď sa preorientovali z demokratov na republikánov. A práve tu sa osud americkej robotníckej triedy zdá najtrpkější. Počnúc nízkou sociálnou mobilitou, cez chudobu, rozvody a drogovú závislosť. Môj domov je jedna veľká hrba nešťastia.

Nikoho preto neprekvapí, že sme jedna riadne pesimistická partia. Prekvapujúce však je, že podľa prieskumov sú práve bieli Američania z robotníckej triedy najpesimistickejšou sociálnou skupinou v celej krajine. Väčšmi než pristahovalci z Latinskej Ameriky, z ktorých mnohí trpia doslova nepredstaviteľnou chudobou. Väčšmi než Afroameričania, ktorých materiálne vyhliadky ešte stále výrazne zostávajú za belochmi. Istý stupeň cynizmu by v tomto prípade mohol byť na mieste, no skutočnosť, že vrcháři ako ja majú horšie predstavy o budúcnosti než iné sociálne skupiny, z ktorých mnohé sú na tom fi-

nančne očividne oveľa horšie než my, naznačuje, že za tým nebudú len peniaze, ale aj niečo iné.

A naozaj. Ešte nikdy sme sa necítili natoľko spoločensky vylúčení ako dnes a túto frustráciu prenášame na deti. Naše náboženstvo sa zmenilo. Je založené na cirkvi, ktorá má plné ústa emotívnych rečí, no robí len veľmi málo, aby poskytla deťom z chudobných rodín skutočnú sociálnu podporu, nevyhnutnú, ak sa chcú v živote presadiť. Mnohí z nás stratili miesto na pracovnom trhu alebo sa rozhodli, že za lepšími pracovnými príležitosťami nebudú cestovať. Naši muži trpia veľmi špecifickou krízou mužnosti. Zisťujú, že hodnoty, ktoré im vstúpili do života, v meniacom sa svete jednoducho neobstoja.

Keď pred niekým spomeniem pliahu sužujúcu moju komunitu, zvyčajne si vypočujem zhruba takéto vysvetlenie: „Samozrejme, že vyhliadky bielej robotníckej triedy sa zhoršili, ale nemôžeš zabúdať na príčiny J. D. Čo bolo skôr, sliepka, alebo vajce? Častejšie sa rozvádajú, menej sa berú a sú nespokojní, lebo ich ekonomické možnosti sa viditeľne zhoršili. Keby mali lepší prístup na pracovný trh, zlepšili by sa im aj ostatné aspekty života.“

Kedysi som zastával rovnaký názor a horlivo ho presadzoval, najmä keď som bol mladší. Je to predsa logické. Ak nemáte prácu, ste v strese, no keď nemáte dosť peňazí na živobytie, je to ešte horšie. S úpadkom výrobných stredísk priemyselného stredozápadu stratila biela robotnícka trieda ekonomické istoty aj stabilné domovy a rodinný život, ktoré s nimi idú ruka v ruke.

Lenže skúsenosť je prísnu učiteľkou a mňa naučila, že tento príbeh o ekonomickej neistote je prinajmenšom neúplný. Pred pár rokmi v lete pred nástupom na Yale som si hľadal prácu na plný úväzok, lebo som si chcel zarobiť na sťahovanie do New Havenu v štáte Connecticut. Rodinný priateľ mi ponúkol miesto vo svojej stredne veľkej firme neďaleko môjho rodiska, ktorá sa zaoberá distribúciou dlažby. Kusy dlažby sú mimoriadne ťažké. Každý váži od pol druha kila do troch kíl a sú balené v škatuliach po osem až dvanásť kusov. Mojou hlavnou pracovnou náplňou bolo dvíhať škatule, ukladať ich na palety a tie pripraviť na expedíciu. Nebola to ľahká práca, ale dostával som trinásť dolárov na hodinu a peniaze som potreboval, tak som šiel do toho a navyše som si zobral toľko nadčasov, koľko sa len dalo.

Firma zamestnávala zhruba dvanásť ľudí a väčšina z nich tam pracovala už roky. Jeden chalan, čo tam robil, mal dve práce na plný úväzok, ale nie preto, že musel. Druhá práca vo firme s distribúciou dlažby mu umožnila splniť si sen a pilotovať lietadlo. Tam, odkiaľ pochádzam, je trinásť dolárov na hodinu celkom dobrá pláca pre slobodného chlapa, a popritom firma pravidelne zvyšovala plat, pričom slušný byt tu stojí okolo päťsto dolárov mesačne. Každý, kto tam odrobil pár rokov, dostával aspoň šesťnásť dolárov na hodinu, a to vo všeobecne upadajúcom regionálnom hospodárstve, teda ročne zarobil tridsaťdvatisíc dolárov, čo je vysoko nad hranicou chudoby dokonca aj pre rodinu. Napriek stabilným pracovným vyhlídkam mali manažéri v tejto firme problém obsadiť moje miesto dlhodobým zamestnancom. V sklade sa pri mne za ten krátky čas vystriedali traja chalani. Mal som vtedy dvadsaťšesť rokov a bol som ďaleko najstarší.

Jeden z nich, nazvime ho Bob, sa tu zamestnal len pár mesiacov predo mnou. Mal devätnásť rokov a tehotnú frajerku. Manažér bol voči nemu nadmieru ústretový a ponúkol jej úradnícke miesto. Mala dvíhať telefóny. Obaja však boli mizerní pracovníci. Frajerka chýbala v práci každý tretí deň, pričom to nikdy nedala vopred vedieť. Napriek tomu, že ju opakovane napomínali, vydržala tam iba pár mesiacov. Bob zase vymeškal najmenej jeden deň týždenne a chronicky prichádzal neskoro. Okrem toho, každý deň si dal aj tri, či štyrikrát cikpauzu a každá trvala viac než polhodinu. Zašlo to až tak ďaleko, že do konca môjho pôsobenia v spoločnosti sme si s kolegom z toho spravili hru. Keď si odskočil, zapli sme stopky a na celý sklad sme vykrikovali rekordné časové hodnoty: „Tridsaťpäť minút!“, „Štyridsaťpäť minút!“, „Hodina!“

Nakoniec vyhodili aj Boba. Okamžite vyletel na nadriadeného: „Ako ste mi to mohli spraviť? Čo neviete, že mám tehotnú frajerku?“ A nebol sám. Za ten krátky čas, čo som robil v sklade, prišli o prácu najmenej ďalší dvaja zamestnanci vrátane Bobovho bratranca.

Takéto udalosti neradno prehliadať, keď je reč o rovnosti príležitostí. Držitelia Nobelových cien za ekonómiu varujú pred úpadkom priemyselného stredozápadu a ekonomického jadra bielej robotníckej triedy. Majú pritom na mysli presun pracovných miest vo výrobe do zámoria, pričom ľudia bez vysokoškolského diplomu sa na miestach určených pre strednú triedu zamestnávajú len veľmi ťažko. Budme

úprimní, aj mňa to trápi. Lenže táto kniha je o niečom celkom inom. Zaoberá sa tým, ako sa mení život bežného človeka, keď sa priemysel presťahuje na juh. Je o tom, že ten človek reaguje na zlú situáciu najhoršie, ako sa len dá. Je o kultúre, ktorá čoraz väčšmi prispieva k sociálnemu rozkladu namiesto toho, aby mu čelila.

Problémy, ktorých som bol svedkom v sklade s dlažbou, však majú oveľa hlbšie korene než len makroekonomické trendy a vládne opatrenia. Priveľa mladých mužov si vypestovalo imunitu voči poctivej práci. Je takmer nemožné nájsť dlhodobých zamestnancov na dobré pracovné miesta. Mladík, ktorý sa musí starať o ženu a čoskoro aj o dieťa a má teda dosť dôvodov, aby makal, ľahkomyselne odhodil slušnú prácu s vynikajúcim zdravotným poistením. Čo je však horšie, nakoniec tvrdí, že ublížili *jemu*. Kam sa podela sebareflexia? Prevláda tu pocit, že nemáte kontrolu nad vlastným životom, a tak obviňujete všetkých naokolo. Práve v tomto sa naša komunita líši od širšieho socioekonomického kontextu súčasnej Ameriky.

Treba poznamenať, že hoci sa sústreďujem na skupinu ľudí, ktorých poznám (bielych Američanov z robotníckej triedy pochádzajúcich z oblasti Apalačských vrchov), netvrdím, že si zaslúžime viac pochopenia ako iní. Toto nie je príbeh o tom, prečo majú belosi viac dôvodov sťažovať sa ako černosi alebo ktorákoľvek iná etnická skupina. Verím preto, že kniha pomôže čitateľom pochopiť, ako triedne postavenie a rodinné zázemie ovplyvňujú životy chudobných bez toho, aby sa na vec pozerali cez filter rasovej prizmy. Podľa mnohých analytikov vyvoláva označenie „kráľovná sociálky“ nespravodlivé predstavy o lenivej tučnej černoške, ktorá žije z dávok. Čitatelia čoskoro zistia, že moja skúsenosť s týmto obrazom nemá veľa spoločného. Poznal som veľa takýchto kráľovien. Niektoré boli moje susedky a všetky boli biele.

Táto kniha nie je akademickou monografiou. V posledných rokoch napísali William Julius Wilson, Charles Murray, Robert Putnam a Raj Chetty podnetné a dobre podložené štúdie, v ktorých dokazujú, že vzostupná mobilita upadla v sedemdesiatych rokoch minulého storočia a už nikdy sa nevrátila na pôvodnú úroveň, že niektorým regiónom sa darilo oveľa horšie ako iným (a teraz prekvapenie: oblasť Apalačských vrchov a Hrdzavý pás dopadli veľmi biedne) a že mnohé z javov, ktoré som zažil, sa vyskytujú v celej spoločnosti. S niektorými ich závermi by

som vedel polemizovať, no napriek tomu jasne ukázali, že Spojené štáty majú problém. A hoci na podčiarknutie tvrdení neraz vychádzam zo štatistických údajov a akademických štúdií, hlavným cieľom tejto publikácie nie je presvedčať vás o tom, čo už viete z iných zdrojov. Mojmým hlavným cieľom je rozpovedať pravdivý príbeh života v prostredí, do akého som sa narodil, so sociálnou slučkou na krku.

Tento príbeh však nedokážem porozprávať bez toho, aby som doň neobsadil postavy, ktoré ho písali v skutočnosti. Táto kniha teda nie sú len osobné pamäti, ale aj rodinná kronika – rozprávanie o príležitostiach a vzostupnej mobilite očami skupiny vrchárov z apalačských hôr. Pred dvoma generáciami boli moji starí rodičia strašne chudobní a zaľúbení. Vzali sa a presťahovali na sever za vidinou úteku pred ubíjajúcou chudobou naokolo. Ich vnuk (ja) vyštudoval v jednej z najlepších vzdelávacích inštitúcií na svete. To je skrátaná verzia príbehu. Neskrátenu nájdete na nasledujúcich stranách.

Mená niektorých postáv sú síce zmenené, aby som ochránil ich súkromie, ale pokiaľ viem, ide o presné vykreslenie sveta, v ktorom som vyrastal, ak si teda dobre spomínam. Nevystupujú tu vymyslené osoby a nepoužívam rozprávačské skratky. Ak sa dá, podopieram jednotlivosť písomnými dôkazmi (školské vysvedčenia, listy písané rukou, poznámky na fotografiách), ale som si istý, že aj tento príbeh je deravý, ako napokon každá ľudská pamäť. A naozaj, keď som poprosil sestru, aby si prečítala predchádzajúcu verziu rukopisu, rozpútala sa polhodinová debata, či som istú udalosť správne časovo zaradil. Nakoniec som ostal pri svojej verzii, niežeby som spochybňoval jej pamäť (popravde ju má zrejme lepšiu ako ja), ale preto, lebo sa nazdávam, že spôsob, akým si moja myseľ upratala udalosti, má sám osebe výpovednú hodnotu.

A už vôbec nie som nezaujatý pozorovateľ. Takmer nikto v mojej knihe nie je dokonalý, skôr naopak. Niektorí sa pokúsili zavraždiť iných, a niekomu sa to aj podarilo. Iní zneužívali deti, či už fyzicky alebo psychicky. Mnohí brali (a stále berú) drogy. Všetkých mám však rád, dokonca aj tých, ktorým sa pre zachovanie vlastného duševného zdravia radšej vyhýbam. Ak vo vás zanechám dojem, že v mojom živote sú zlí ľudia, tak ma to naozaj mrzí, kvôli vám, ale aj kvôli nim. Pretože môj príbeh nie je o zloduchoch. Vystupuje v ňom iba úbohá hŕstka vrchárov pretlákajúcich sa životom, ako najlepšie vedia. A to kvôli sebe a, vďaka Bohu, aj kvôli mne.

Prvá kapitola

Podobne ako väčšina detí, aj ja som sa naučil naspamäť adresu bydliska, aby som vedel dospelým povedať, kam ma majú odviesť, keby som sa stratil. Keď sa ma učiteľka v škôlke opýtala, kde bývam, bez mihnutia oka som odrapkal presnú adresu, a to aj napriek tomu, že mama menila bydliská dosť často, čomu som ako dieťa nikdy nerozumel. Jednako, vždy som rozlišoval medzi „adresou“ a „domovom“. Adresa bola tam, kde som trávil väčšinu času s mamou a sestrou, nech to bolo kdekoľvek. Lenže domov zostával vždy rovnaký: prastarkej dom pod vŕškom v mestečku Jackson, štát Kentucky.

V mestečku žije okolo šesťtisíc obyvateľov a leží v juhovýchodnej časti štátu Kentucky, priamo v srdci známeho baníckeho kraja. Nuž, nazývať to mestom je azda prehnané. Je tam radnica, zopár reštaurácií, zvyčajne reťazcov s rýchlym občerstvením, a ešte niekoľko obchodov a predajní. Väčšina ľudí býva vo vrchoch okolo kentuckej štátnej cesty číslo 15, buď v kempoch pre obytné prívesy, sociálnych ubytovniach alebo na horských gazdovstvách, presne takých ako to, ktoré sa stalo základom mojich najkrajších spomienok na detstvo.

Jacksončania každého úctivo pozdravia, ochotne sa vzdajú obľúbených voľnočasových aktivít, ak treba pocestnému pomôcť vyhrabať auto zo snehu, a keď okolo prechádza pohrebný voz, zakaždým zastavia, vystúpia a pozorne ho sledujú. Práve tento zvyk ma priviedol k záveru, že na Jacksone a jeho obyvateľoch je niečo výnimočné. Staršej mamy, ktorú sme volali omama, som sa raz spýtal, prečo všetci vždy zastavia, keď zbadajú funebrácke auto. „Vieš, zlatko, sme vrcháři. Svojich mŕtvych si vážime.“

Starí rodičia odišli z Jacksonu na konci štyridsiatych rokov minulého storočia a usadili sa v Middletowne v štáte Ohio, kde vychovali deti a kde som neskôr vyrastal aj ja. Až do dvanástich rokov som však každé leto a väčšinu voľného času trávil v Jacksone. Chodieval som ta spolu s omamou, ktorá navštevovala rodinu a priateľov, lebo si veľmi dobre uvedomovala, že čas neúprosne skrakuje zoznam jej najbližších. A s plynúcim časom sa výjazdy konali najmä s jedným cieľom: postarať sa o omaminu matku, ktorú sme volali omama Blantonová (aby sme ju, hoci trochu zmätočne, odlíšili od omamy). Bývali sme v jej dome, v ktorom žila ešte prv, než jej manžel odišiel bojovať proti Japoncom v Tichom oceáne.

Dom omamy Blantonovej bol pre mňa najobľúbenejším miestom na svete, hoci nebol veľký ani prepychový. Mal tri izby. Pred domom verandička, záhradná hojdačka a priestranná záhrada, ktorá sa ťahala od kopca na jednej strane až po úpätie vrška na druhej. Omama Blantonová vlastnila nejaké pozemky, no väčšinu z nich tvorila nepreniknuteľná húština. Nemala tam záhradu v pravom slova zmysle, hoci za domom sa vypínala skalná stena a strom. Bol tam, samozrejme, aj vršok a popodeň tiekol potok. To nám ako záhrada stačilo. Všetky deti spávali v jednej izbe na poschodí. Také kasárne pre čatu deciek s tuctom postelí, kde sme sa s bratancami a sesternicami hrávali neskoro do noci, až kým nás starká nezahnala do posteľe.

Okolité vrchy boli rajom pre deti. Väčšinu času som teda trávil terorizovaním apalačskej fauny. Ani jedna korytnačka, had, žaba, ryba či veвериčka neboli predou mnou v bezpečí. S bratancami sme bezstarostne pobehovali po okolí a všadeprítomnú chudobu či chradnúce zdravie omamy Blantonovej sme si ani neuvedomovali.

V hĺbke duše som cítil, že Jackson je miesto, ktoré patrí len a len mne, sestre a omame. Ohio som mal rád, ale bolo plné boľavých spomienok. V Jacksone som bol vnukom najdrsnejšej ženy široko-ďaleko a najlepšieho automechanika v meste. V Ohiu zase odvrhnutým synom muža, ktorého som sotva poznal, a ženy, ktorú by som najradšej nepoznal. Mama chodila do Kentucky len na pravidelné každoročné rodinné stretávky a sem-tam na pohreb, a keď sa to stalo, omama dozrela, aby nerobila scény. V Jacksone nikto nevrieskal, nehádala sa, nebil sestru, a hlavne sem bol „chlapom vstup zakázaný“;

ako hovorievala omama. Omama neznášala mamine ľúbostné romány a v Kentucky jej ich zatrhla.

V Ohiu som sa naučil šikovne manévrovať medzi rôznymi otcami. Pri Stevovi, chlapovi v kríze stredného veku s prepichnutým uchom, som sa tváril, že náušnice sú bomba, a azda preto som si podľa neho jednu zaslúžil aj ja. Pri Chipovi, policajtovi a alkoholikovi v jednej osobe, podľa ktorého bola náušnica akurát tak pre „baby“, som bol zase drsniak so záľubou v policajných autách. Pri Kenovi, čudákovi, ktorý požiadal mamu o ruku tri dni po tom, čo začali spolu chodiť, som bol láskavým bratom jeho deťom. Nič z toho však nebola pravda. Neznášal som náušnice, neznášal som policajné autá a vedel som, že Kenove deti mi do konca budúceho roka zmiznú zo života. V Kentucky som nemusel predstierať, že som niekto iný, lebo jediní chlapi v mojom živote, omamini bratia a švagrovia, ma už poznali. Chcel som, aby boli na mňa hrdí? Samozrejme, ale nie preto, lebo som sa tváril, že ich mám rád. Úprimne som ich ľúbil.

Najstarším a zároveň najdrsnejším z blantonovských chlapov bol strýko Bubba. Prezývku dostal podľa svojich obľúbených žuvačiek. Strýko Bubba, podobne ako jeho otec, slúžil za druhej svetovej vojny v námorníctve. Zomrel, keď som mal štyri roky, a tak ma k nemu viažu len dve skutočné spomienky. V prvej bežím ako o život, mám ho za päťami, keď ma naháňa so zatváracím nožikom a vyhráza sa, že ak ma chytí, nakrmí psy mojím pravým uchom. Skáčem do náručia omamy Blantonovej a strašidelná hra sa končí. Určite však viem, že som ho mal rád, lebo druhé, čo si v súvislosti s ním pamätám, je, že som sa hádzal o zem, keď ma nechceli pustiť k jeho smrteľnej posteli, a nedal som pokoj, až kým to starká nevydržala, neprehodila si nemocničný župan a neprepašovala ma dnu. Spomínam si, ako som sa na ňu lepil pod tým županom, ale nepamätám si, že by som sa s ním rozlúčil.

Druhý bol strýko Pet. Vysoký chlap so štiplavým ostrovtipom a svojským zmyslom pre šťavnaté vtipy. Ekonomicky sa mu darilo najlepšie z celej blantonovskej zostavy. Z domu odišiel veľmi mladý a rozbehol obchod s drevom a stavbárčinou. Zarobil toľko peňazí, že sa vo voľnom čase mohol venovať dostihom. Na prvý pohľad bol zo všetkých blantonovských chlapov najmilší, mal podmanivé čaro úspešného podnikateľa. Lenže pod maskou šarmu sa skrývala prchká ná-